

UDK 929 Ribnikar P.

Prejeto: 11. 11. 2005

Ob osemdesetletnici Petra Ribnikarja

MARIJA OBLAK ČARNI

direktorica Arhiva Republike Slovenije v pokoju, Brdnikova ulica 34a, SI-1000 Ljubljana

Arhivski svetnik Peter Ribnikar je bil rojen 30. julija 1925 v Retnjah pri Križah v občini Tržič na Gorenjskem. Osnovno šolo je obiskoval v Križah, gimnazijo pa v Kranju, kjer je leta 1945 maturiral. Nato je študiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani zgodovino in geografijo ter leta 1951 diplomiral. Leta 1950 je obiskoval osemmesečni arhivski tečaj, ki ga je v Dubrovniku pripravil tamkajšnji inštitut za zgodovino Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. Po končanem tečaju se je zaposlil v Osrednjem državnem arhivu Slovenije, današnjem Arhivu Republike Slovenije, kjer je delal do upokojitve leta 1988. Leta 1953 je opravil arhivski strokovni izpit, leta 1963 mu je komisija pri Republiškem sekretariatu za kulturo SRS dodelila naziv višji arhivist, leta 1975 pa je postal arhivski svetnik. Leta 1988 se je upokojil kot pomočnik direktorja republiškega arhiva. Je prvi prejemnik Aškerčevega priznanja.

Peter Ribnikar je pričel z delom v arhivu v času, ko je bila njegova glavna naloga reševati arhivsko gradivo pred uničenjem in izgubo. Zato se je spočetka posvečal predvsem problemu zunanje službe. Poleg zavarovanja arhivskega gradiva je bilo potrebno nadzorovati njegovo škrtiranje, ki je bilo pogosto prekomerno in škodljivo. To je bila posledica številnih reorganizacij upravnih organov in drugih ustvarjalcev arhivskega gradiva, pa tudi velikega pomanjkanja osnovnih surovin (starega papirja) in vojne nevarnosti (tržaška kriza). Delo na zavarovanju gradiva je bilo v tem času izredno težko in odgovorno. Lahko trdimo, da sta se ob tem delu oblikovala Ribnikarjev izjemen posluh za vrednotenje arhivskih dokumentov in tudi privrženost temu delu, ki ga je opravljal do svoje upokojitve ter ga s krajšo prekinitvijo tudi vodil.

Do leta 1953 je Peter Ribnikar največ časa posvetil prevzemanju arhivskega gradiva ukinjenih upravnih uradov in preseljevanju arhivskega gradiva Osrednjega državnega arhiva. Ta se je leta 1953 selil dvakrat. Najprej iz Narodnega muzeja v Kazino na Kongresnem trgu, od koder se je moral še isto leto umakniti Ljudski skupščini in se preseliti v Virantovo hišo na Levstikovem trgu. Po opravljenem strokovnem izpitu in selitvah je opravljal tudi druga dela v arhivu.

Urejal in popisoval je gradivo od 16. stoletja do povojnega časa. Tako graščinske fonde: Bled, Polhov Gradec, Ostrovico, Kočo vas, Snežnik, Kolovec, zbirko zapuščinskih inventarjev od 16. do 19. stoletja, zbirko diplom, zbirko starih zemljiških knjig, arhivske fonde upravnih organov od srede 18. stoletja do leta 1945, kot so Reprezentanca in komora, Deželno glavarstvo, Gubernij v Ljubljani, Deželna vlada in Deželno predsedstvo v Ljubljani, Banska uprava Dravske banovine (s sodelavci). Uredil je arhiv Državnega tožilstva, Višjega državnega tožilstva ter Vrhovnega državnega tožilstva v Ljubljani, arhiv Glavnega javnega tožilstva SNOS, Javnega tožilstva LRS do leta 1952, arhiv Prezidijske ljudske skupščine LRS 1945–1953, Komisije za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev pri Predsedstvu SNOS 1944–1946, arhiv Komisije državne kontrole 1950–1952, arhiv Planske komisije LRS 1947–1952 ter vrsto manjših fondov in zbirk. Rezultati njegovega dela so povzeti v Splošnem pregledu fondov Državnega arhiva LRS (1960), Vodniku po arhivih Slovenije (Ljubljana 1965), kjer je pripravil tudi del popisov fondov in zbirk nekaterih drugih imetnikov, ter jugoslovanskem vodniku Arhivski fondi in zbirke v SFRJ – SR Slovenija (Beograd 1984).

V čitalnici, kjer so v tistih letih dežurali vsi arhivisti po razporedu, je bilo velike vrednosti njegovo poznavanje arhivskih fondov. Kot ostali, je sam pripravljajl gradivo za raziskovalce in ga tudi sam vračal v depoje. Vsakemu je rad svetoval in če se je nanj obrnil za pomoč, mu je pomagal tudi pri iskanju zelenih dokumentov in podatkov; to je počel z nenavadno vztrajnostjo. Če je bilo potrebno, je uporabnikom pomagal prebrati in razrešiti stare težko čitljive tekste. Ribnikarjeve pomoči pri branju gotških tekstov smo bili deležni tudi mi, ki smo se v šestdesetih letih pripravljali na strokovne izpite.

Z delom v zunanji službi je moral leta 1959 prekiniti, ker zaradi bolezni ni zmožal hoditi na teren. Posvetil se je urejevalnemu delu in delu z uporabniki. V začetku sedemdesetih let je spet prevzel naloge valorizacije arhivskega gradiva, njegovega materialnega varovanja pri ustvarjalcih, odbiranja iz dokumentarnega gradiva, popi-

sovanja, pripravljanja arhivskega gradiva za izročitev arhivu, evidentiranju ustvarjalcev, ki bodo svoje gradivo izročili Arhivu Slovenije. Ustvarjalcem arhivskega gradiva je svetoval pri urejanju arhivskega gradiva, sestavljanju vnaprejšnjih in izvršilnih izločitvenih seznamov. Pripravljal je gradivo za seje izločitvenih komisij v arhivu, opravljal kontrolne preglede gradiva, ki so ga ustvarjalci pripravili za izročitev, ter pripravljaval dovoljenja za izročitev nepomembnega gradiva. To delo je tedaj sovpadalo z akcijami, ki jih je izvajala komisija za vnaprejšnje izločitvene seznane pri Skupnosti arhivov Slovenije, katere predsednik je postal leta 1975. Leta 1978 je tudi formalno prevzel vodenje sektorja za odbiranje, zbiranje in hrambo arhivskega gradiva, ki ga je vodil do upokojitve.

Od leta 1978 je bil Ribnikar član Komisije za spremljanje in pospeševanje zaščite arhivskega gradiva zunaj arhivov pri Zvezi arhivskih društev Jugoslavije, v okviru katere so pripravljali tudi enotne seznane kategorij arhivskega in dokumentarnega gradiva. Po ustanovitvi Sveta za koordinacijo dela arhivov SFRJ (1985), ki je prevzel tiste skupne naloge, ki jih Zveza arhivskih društev kot društvo ni mogla, je postal član njegove komisije za sistem zaščite arhivskega in dokumentarnega gradiva zunaj arhivov.

Kot dober poznavalec arhivske problematike je sodeloval pri pripravljanju zakonov in predpisov o arhivih ter pri njihovem uvajanju v prakso, ko so bili sprejeti. Ima tudi zasluge, da zvezni Zakon o arhivskem gradivu federacije (1986) Slovenije ni obvezal izročiti v Beograd arhivov slovenske narodnoosvobodilne vojske 1941–1945.

Ribnikar je bil mentor mlajšim kolegom v domačem in drugih arhivih, kjer je svetoval in pomagal organizirati zunanjo službo ter je tudi sam sodeloval pri njihovem delu. Največ je sodeloval z arhivoma v Kopru in Novi Gorici, glede zunanje službe in glede materialnega varstva. Pri Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici je bil član komisije za potrjevanje vnaprejšnjih izločitvenih seznamov, ker arhiv ni imel dovolj delavcev, da bi oblikoval komisijo.

Bil je član Sveta Arhivsko muzejske službe Univerze v Ljubljani.

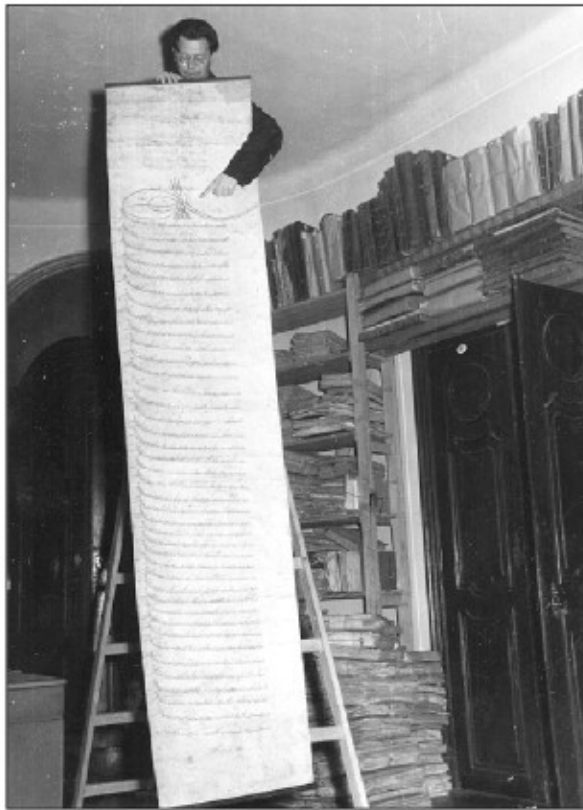
Sodeloval je v procesu izobraževanja delavcev, ki so delali z dokumentarnim gradivom. Na seminarjih, ki jih je zanje organizirala Delavska univerza, je predaval o valorizaciji in odbiranju arhivskega gradiva, o urejanju in materialnem varstvu ter o arhivski zakonodaji. Podobna predavanja je imel na seminarjih za kulturne animatorje, ki jih je organizirala Zveza kulturnih organizacij Slovenije. Napisal je dva priročnika: za dokumentariste pri društvih in drugih kulturnih organizacijah (1980) in kot soavtor za delavce, ki delajo z dokumentarnim gradivom (1984).

Ves čas je sodeloval v kulturno prosvetnem

delu v arhivu. Že v petdesetih letih se je vključeval v akcije arhivskega društva ob arhivskih tednih. Nato je sodeloval pri razstavah arhiva: Družbeni razredi na Slovenskem (1955), Dokumenti za zgodovino industrije (1961), Slovensčina v dokumentih (1971), Nacionalni in socialni programi pri Slovencih (1975), Komunistična partija v Sloveniji 1919–1941 po dokumentih državne uprave v Arhivu SR Slovenije (1979), Iz roda v rod, pričevanja o slovenskem jeziku (1982), Odsevi reformacijskega gibanja v dokumentih arhiva SR Slovenije, za Dan arhivov leta 1988 pa je s sodelavcema pripravil razstavo o slovenskem narodnostnem gibanju v zadnjem letu obstoja Avstro-Ogrske monarhije in nastanku prve slovenske države. Zbiral pa je dokumente tudi za razstave, ki so jih pripravljali muzeji in druge institucije.

Peter Ribnikar je bil od leta 1976 član Komisije slovenskih ekspertov za izvedbo arhivskega sporazuma z Avstrijo iz leta 1923 in Protokola iz leta 1958. Kot ekspert v III. grupi – Koroški deželni arhiv je raziskal gradivo Rudarskega glavarstva v Celovcu. Po delovodnikih je pripravil seznam gradiva o naših rudnikih iz zadnjih tridesetih let obstoja Avstro-Ogrske monarhije, ki smo ga imeli pravico zahtevati po sporazumu. Ko pa je bilo ugotovljeno, da so več kot dve tretjini tega gradiva škartirali, je pripravil ekspertizo v zvezi z mikrofilmanjem registraturnih knjig z vpisi teh uničenih spisov. Udeležil se je zasedanj delovne grupe in mešane komisije. Organiziral je prevzeme gradiva, ki ga je Avstrija izročala na podlagi sklepov, sprejetih na pogajanjih ter njegovo delitev med slovenskimi in jugoslovanskimi arhivi.

Na področju raziskav je sodeloval je pri izdajah arhivskih vodnikov, objavljaval vire za zgodovino slovenskega jezika in zgodovino Slovencev ter članke s področja zgodovine arhivov, arhivistike in arhivske službe, predvsem s področja svojega dela. Sodeloval je pri objavi razstavnih katalogov. V arhivu je v osemdesetih letih vodil raziskovalno nalogo Osnove valorizacije arhivskega gradiva za preučevanje republiške uprave od leta 1945 dalje. Rezultat njegovih raziskav v tujih arhivih sta Vodnik po arhivskem gradivu za Jugoslavijo v Osrednjem državnem arhivu v Pragi in razprava o slovenskih doktorjih na Karlovi univerzi v Pragi. Obsežno delo Sejni zapisniki narodne vlade Slovencev, Hrvatov in Srbov v Ljubljani in deželnih vlad za Slovenijo 1918–1921, projekt, ki ga je arhiv načrtoval že v sedemdesetih letih, je končal po upokojitvi. Izšlo je v treh zvezkih v letih 1998–2002. Zanj je prejel Aškerčevo priznanje (2002). Bibliografija Petra Ribnikarja obsega 5 samostojnih knjig ter 84 razprav in člankov, objavljenih v revijah Arhivi, Arhivist, Zgodovinski časopis, Kronika, Situla, Jezik in slovstvo, PTT Arhiv, zborniku dr. Josipa Mala in Enciklopediji Jugoslavije ter Enciklopediji Slovenije.

Peter Ribnikar s turškim fermanom. (ARS, AS 135, Zbirka fotografij Arhiva Republike Slovenije in Arhivskega društva Slovenije, št. 14)

V Arhivskem društvu Slovenije je aktivno sodeloval od njegove ustanovitve. Udeleževal se je društvenih strokovnih srečanj ter zanje pripravil več referatov. Več let je bil član društvenih odborov. Društvo mu je leta 2004 podelilo častno članstvo.

Peter Ribnikar je bil zvest Arhivu Republike Slovenije ves svoj delovni vek. Razgledan, izjemno delaven, vztrajen in natančen je delo opravljal z veliko odgovornostjo in znanjem ter prispeval velik delež k njegovi graditvi in ugledu. Za svoje delo je leta 1987 prejel visoko državno odlikovanje Red dela z zlatim vencem.

S Petrom Ribnikarjem sva v republiškem arhivu dolga leta sodelovala. Bil je dragocen sodelavec. Nikoli mu ni bilo odveč razpravljati in iskati rešitve o kakršnemkoli arhivskem problemu. Vedno je bil zavzet in pripravljen pomagati, svetovati ter povedati svoje mnenje in ga utemeljevati. Ob jubileju mu s čestitkami želimo še veliko zdravja ter da bi povedal in tudi zapisal še kaj o postavljanju in urejanju arhivske službe pri nas, pri katerem je bil med nosilci tudi on.